

РЕЦЕНЗИЯ

**По конкурс за придобиване на академична длъжност “професор”,
по Професионално направление 1.2. Педагогика (История на
неформалното образование в България),
за нуждите на катедра ИПУО към Факултета по педагогика на СУ
„Св. Климент Охридски”,
обявен в ДВ бр. 34, от 20.04.2018 г.**

Рецензент: проф. д-р Емилия Иванова Еничарова

Данни за конкурса

Конкурсът е обявен съобразно изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на съответните подзаконовни нормативни актове. Обезпечен е с необходимия брой часове.

Единствен кандидат в обявения конкурс е доц. дпн Пенка Ненова Цонева, преподавател в катедра ИПУО към Факултета по педагогика на СУ „Св. Климент Охридски”. Кандидатът отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

Данни за кандидата

Доц. дпн Пенка Ненова Цонева е родена в гр. Казанлък през 1959 г. През 1978 г. завършва ПГ „Кирил и Методий“ в родния си град. Четири години по-късно получава диплом за висше образование от Академията за обществени науки и социално управление, а през 1989 г. получава научната степен кандидат на философските науки. През 1995 г. завършва образованието си по Педагогика в СУ „Св. Климент Охридски“. Междувременно от 1988 до 1999 г. последователно е асистент, старши и главен асистент в катедра „Обществени науки“ при ВВТУ „Тодор Каблешков“, гр. София, където е преподавател по Педагогика, Педагогика и психология и Философия. От 2001 г. до сега е преподавател във ФП на

СУ „Св. Климент Охридски“, заемайки от 2008 г. академичната длъжност „доцент“. През 2015 г. доц. Цонева защитава дисертация и получава научната степен „доктор на педагогическите науки“.

От 2011 г. и понастоящем е ръководител на катедра ИПУО във ФП на СУ „Св. Климент Охридски“. През годините тя е член на постоянни и временни комисии във ФП, на научни журита, на редколегии, съставител е на различни сборници с материали от семинари, рецензент е на научни трудове, автор е на експертни оценки на научни проекти. Научен ръководител е на голям брой дипломанти, а от тази година е научен ръководител на задочен докторант.

Доц. Цонева е участвала в 7 научно-изследователски проекти, на три от които е ръководител. Във времето перманентно повишава професионалната си квалификация, чрез различни обучения.

Преподавателска дейност

Доц. Цонева е утвърден преподавател във ФП. Тя води лекциите и упражненията по следните учебни дисциплини: „История на неформалното образование в България“ – задължителна дисциплина в редовно и задочно обучение на специалност Неформално образование, Историческия модул от дисциплината „Основи на неформалното образование“ – задължителна дисциплина, задочно обучение в същата специалност, „История на социалното законодателство в България“ – избираема дисциплина в специалност Социални дейности, „История на училищното управление в България“ – избираема дисциплина, редовно и задочно обучение в специалност Педагогика, както и лекции и упражнения по възлагане по дисциплината „История на българското образование“ – задължителна дисциплина, задочно обучение в специалност Педагогика.

Доц. Цонева притежава богат и успешен професионален опит и заслужено се ползва с уважението на колегите и студентите.

Описание на научните трудове на кандидата

Справката сочи, че доц. Цонева е автор на 92 публикации.

В този конкурс се представят 32 от тях, които не са използвани в други конкурси за научни степени и академични длъжности: една монография, четири учебници и учебни помагала, пет студии, пет статии в научни списания, девет статии в сборници, един автореферат и седем други.

В уверението от Университетската библиотека се посочват 52 цитирания на 8 публикации.

По вид и тематика представените публикации отговарят на спецификата на обявения конкурс за придобиване на академичната длъжност “професор”.

Научните търсения на доц. Цонева са съсредоточени върху слабо проучена област от българското историко-педагогическо познание – историята на неформалното образование у нас и в частност – читалищното образование, образователните функции на женските дружества и на библиотеките, читалищното образование на етническите малцинства, извънучилищното възпитание в детските организации.

Всеки един от трудовете се отличава с характерния за автора стил на писане – поставена ясна цел, еднозначна и аргументирана позиция по изследваните проблеми, задълбоченост и изчерпателност на анализа, актуалност на интерпретираните процеси и тенденции. Нека се подчертае, че доц. Цонева няма проблем с нерядко избягвания от изследователите 45 годишен период от време – 1944-1989 г. Напротив – още сега ще посоча един от безспорните научни приноси на автора – обективният и лишен от политически пристрастия, пълноценен и в същността си научно чист анализ на фактите от близкото минало.

В монографията “Читалищното образование в България 1878-1989“, създадена на солидната основа на безспорни исторически извори, немалка

част от които се представят за първи път на вниманието на научната общност, доц. Цонева осъществява детайлен анализ на процесите и тенденциите, които се разгръщат в читалищното образование у нас след Освобождението до 1989 г. Обясняват се противоречиви явления, търсят се отговори за причините и за обективните и субективни предпоставки за спадовете и обратно, за върховите моменти, белязали развитието на тази особена проява на неформалното образование в България. За всеки от шестте етапи, през които преминава пътят на читалищното образование за над вековния изследван период, са открити най-съществените моменти и събития, на чийто фон стават видими зародилите се и постепенно разгръщащи се закономерности. Коментирайки особеностите на читалищното образование от гледна точка на неговите разнообразни форми, съдържателна наситеност, времево разположение и участници, доц. Цонева аргументира идеята си за актуализиране на този проверен във времето опит, разбира се, приспособявайки го към съвременното ни.

За мен с не по-малка научна стойност е и първият учебник по история на „Неформалното образование в България 1878-1989“, обезпечаващ изцяло обучението на студентите от специалност Неформално образование по дисциплината със същото наименование. Въпреки, че авторът определя този труд като учебник, заради мащабността и всеобхватността на научното познание, включено в него, аз го преценявам като монографично изследване. В крайна сметка на лице е пълно аналитично проучване на историята на неформалното образование у нас, като подходът на автора при създаването на труда въобще не е учебнически, а строго научен – изследването стъпва върху изчерпателна изворова база, официални документи, нормативни актове, данни от пресата, и т.н. В четирите глави, последователно и задълбочено се разкриват уникалният характер на читалищното образование, спецификите на образователната и възпитателна дейност на Българската Православна

Църква, на женските дружества в България, на детските организации. И тук, представяйки разноликия опит на българското неформално образование, авторът цели актуализиране и прилагане на приспособимото към днешните условия.

Също толкова високо оценявам и „Христоматия по история на неформалното образование в България 1878-1989“ (2017). И тя е първата по рода си у нас. В нея авторът е разграничил и обособил по тематичен и хронологичен признак най-важните извори, с чиято помощ става възможно да се пресъздадат вярно и безпристрастно събития, закономерности, тенденции и пр., характерни за историческото развитие на неформалното образование у нас. По тази причина христоматията може да се определи като своеобразен извор сам по себе си за историята на неформалното образование в България. Значимостта на христоматията е и по посока формиране, специално в студентите, на вкус и нагласа за необременен от политически влияния анализ на фактите.

В същия дух е коментарът ми върху учебното помагало „Неформалното образование в България в извори 1878-1989“ (2018) (под печат). За разлика от предишната публикация, тази е структурирана в три глави и е допълнена с нови извори, които или доуточняват, или използването им е с намерението да се променят битуващи мнения за дейността и резултатите от тази дейност на читалищата, църквата и женските дружества.

И в помагалото „Женските дружества и неформалното образование в България 1857-1990“ (2017), посредством богат изворов материал се представя автентичната практика на женските дружества с цел адекватно и обективно оценяване на връзката им с неформалното образование.

Специално внимание заслужава статията „Читалищното образование на етническите малцинства в България 1944-1956“. Изворовият материал, използван от автора разкрива продуктивната политика на българската

държава в посочения период, която може да служи като подходящ пример за осъществяването на идеята за реално приобщаване на някои проблемни етнически групи в съвременна България.

Останалите публикации на доц. Цонева илюстрират стабилния ѝ интерес към историята на неформалното образование в България, дооформяйки облика ѝ на оригинален автор и пионер в проучването и анализа на тази специфична и до сега фрагментарно изследвана област на българското историко-педагогическо познание.

Научни приноси в трудовете на доц. дпн Пенка Цонева

Напълно приемам самооценката на доц. Цонева, отнасяща се до приносните моменти в трудовете ѝ. Аз бих ги обобщила така:

1. Осъществено е първото всеобхватно и обективно проучване на развитието на неформалното образование в България.
2. За първи път е реконструирана богатата история на читалищното образование у нас за периода 1878-1989 г. А като познавам добре прецизността на доц. Цонева и умението ѝ за издирване, обективен анализ и интерпретиране и на най-дребния детайл, бих казала, че едва ли ще се появи публикация на друг автор, която да предложи нови данни за изследвания в монографията период.
3. За първи път и с присъщата на автора задълбоченост и безпристрастност са аргументирани изведените водещи тенденции, характерни за всеки от периодите в развитието на неформалното и в частност на читалищното образование у нас.
4. Убедително е анализирана и обективно е оценена връзката между дейността на женските дружества и неформалното образование за периода 1857-1990 г.
5. Формулираните оценки и изводи в трудовете на доц. Цонева се отличават с най-висока степен на достоверност, защото авторът се

ослания преимуществено на безспорни исторически извори, на официални документи и нормативни актове.

6. Като специален принос преценявам издирените и въведени в научно обръщение от доц. Цонева исторически извори, заради използването на които анализите на автора придобиват силата на очевидното.

Така обобщените приноси на доц. Цонева съвсем не се отнасят само до „чистата наука“. Те се простират и в полето на университетското образование, а това многократно умножава ценността на творчеството ѝ. Изведените оценки и изводи, формулираните препоръки и идеи със сигурност ще повлияят върху формирането на специалистите в сферата на неформалното образование, защото това в крайна сметка е целта на „професора“.

Критични бележки, въпроси и препоръки

Не намирам основания за формулирането на критични бележки или въпроси към кандидата.

Все пак и то само заради традицията ще отправя препоръка към доц. Цонева да разшири обсега на изследователската си работа „зад граница“.

Заключение: Законността на процедурата, установените научни приноси, както и цялостната учебно-преподавателска и научно-изследователска дейност на колегата, **ми дават основание да предложа на членовете на научното жури да изберат доц. дпн Пенка Ненова Цонева за „професор“** по професионално направление 1.2 Педагогика (История на неформалното образование в България).

8.07.2018 г.

Рецензент.....

(проф. Емилия Еничарова)